

בוועז: אם נעלו של הגואל מתאימה...

הדרך בה הפסוק מפסיק את מהלך הסיפור גורמת לי לשאול שאלה מסוג אחר: מהו התפקיד הספרותי של ההערה? מדוע מגילת רות מפסיקה, ממש באמצע דבריו של הגואל, בכדי להביא את ההסבר הזה? האברד מציע שהפסוק משמש כאתגרתא ספרותית בין הסירוב של הגואל והטקס המשפטי הרשמי. אכן, הסירוב של הגואל מהווה רגע מותח במהלך העלילה. האופי הרציני והרשמי של הפסוק מעניק גוון של רשמיות ולגיטימיות להתרחשויות שיגיעו לאחר מכן.⁷ לפסוק עצמו יש פתיחה וסיום רשמיים, הוא פותח במילים "וזאת לפני ישראל", ומסיים במילים "וזאת התעודה בישראל". עניין זה, יחד עם האסונאנס הקצבי (הגאולה, התרומה, התעודה), משרה על הפסוק אווירה טקסית.

עלינו גם להסביר את התוכן של הערה ייחודית זו בתוך ההקשר של הסיפור. יש להניח כי הצהרה נדירה זו נועדה, בין השאר, להסב את תשומת הלב לפרטים המופיעים בה. ניתן אולי לאשש הנחת יסוד זו בפסוק הדומה להפליא לפסוק זה:

לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל פֹּה אָמַר הָאִישׁ בְּלָכְתוֹ לְדָרוֹשׁ
אֶ-לֹהִים לְכוּ וְנִלְכָה עַד הָרְאָה כִּי לְנִבְיָא הַיּוֹם יִקְרָא
לְפָנִים הָרְאָה. (שמואל א ט ט)

ההערה של המספר מסבה את תשומת ליבנו למוטיב חשוב בשמואל א': מוטיב הראיה. בעוד ההצהרה מוצגת בסגנון שאינו רגשי, הרי שהמסקנה העולה ממנה היא שחזון נבואי (וממילא גם התובנות המגיעות ממנו) איננו מה שהיה לפנינו.⁸ למעשה במהלך הסיפור יתברר כי זהו התוכן של התוכחה שה' מוכיח בה את שמואל בהמשך הפרק (שמואל א טז ז), כאשר השורש רא"ה מופיע בקטע ארבע פעמים. ייתכן שהתוכחה האלוקית מרמזת לכך שהעדר התובנות של שמואל הן שעמדו בבסיס נפילתו של שאול. באופן דומה, הערת המספר במגילת רות מסבה את תשומת ליבנו להליכים המשפטיים של גאולה⁹ ותמורה¹⁰ ובייחוד אל הנעל.

7 בעבר הצעתי שהפסוק מתכוון להדגיש שהטקס המדובר איננו טקס חליצה, וזאת למרות שישנה נעל שנשלפת, ראה שיעור מספר 31.

8 השורש של המילה הנפוצה "נביא" היא נושא למחלוקת. בין כך ובין כך אפשר והדגש הוא על המחסור בחזונות של הנביאים בני התקופה.

9 בעבר כבר דנו באריכות על האחריות החברתית הנרמזת ברעיון הגאולה ועל התפקיד החשוב שלו במגילה.

10 זוהי מילה נדירה בתנ"ך. היא מופיעה שש פעמים בצורה זו, ולרוב מתייחסת לצורה כלשהי של עסקה בה יש חליפין. עסקה זו יכולה להיות טקסית (ויקרא כז י, כג) או מסחרית (איוב כ יח, כח יז). ניתן למצוא משמעות נוספת באיוב (טו לא), שם נראה שמדובר בפיצוי (בתמורה למעשיו הרעים של האדם). במגילת רות אפשר והמילה תמורה מרמזת להעברת זכויות מהגואל לאדם אחר. חז"ל רואים זאת כצורה ייחודית של עסקה בה קונים חפץ על ידי שימוש בחפץ אחר המשמש תחליף לתשלום (בבא מציעא מז ע"א-ע"ב [וכן יא ע"ב]). למרות זאת לא מצאתי נימוק

וזאת לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל עַל הַגְּאוּלָּה וְעַל הַתְּמוּרָה לְקַדְּמֵי
כָּל דָּבָר שֶׁלֹּף אִישׁ נִעְלוּ וְנָתַן לְרַעְהוּ וְזֹאת הַתְּעוּדָה
בְּיִשְׂרָאֵל. (רות ד ז).

הערת המספר

הערה חריגה זו היא מעין הערת שוליים לסיפור. היא מזכירה נוהג קדום בישראל: כאשר ישנה גאולה או תמורה נעשה שימוש בנעל על מנת לאשרר את העסקה.

המחקר המודרני נוטה להניח שהמספר כתב את סיפור מגילת רות שנים רבות לאחר המאורעות המתוארים בו.¹ אם כך הדבר הרי שהערה זו מיועדת לקהל, אשר יש להניח כי כבר איננו מכיר את הנוהג הזה. מצד שני, ניתן גם להעלות הצעה אחרת: מגילת רות סבורה כי בוועז החיה מחדש נוהג שנשכח, ושלא נהגו על פי מנהג זה שנים רבות.² המילה "לפנים" יכולה להתייחס לנוהג קדום³ או לנוהג אשר נהג בעבר הלא רחוק, ואפילו בדור הקודם.⁴ לא ניתן להסיק מתי ננטש נוהג זה, ונותרנו עם התחושה שעם ישראל נטש ושכח את הנוהגים המשפטיים שלו.⁵ הדבר מזכיר מחדש את ההידרדרות הדתית של תקופת השופטים ועולה מכאן שבתקופה זו מנהגים ננטשו.⁶ אם כן, ייתכן והערת המספר הוכנסה בכדי לתאר את הדרך בה מגילת רות שיקמה את האומה מבחינה חברתית ודתית והחזירה את מנהגיה הקדומים של האומה.

1 ראה: John Gray, Joshua, Judges and Ruth (1967), pp. 399, 421; יעקב קליין, מגילת רות, עולם התנ"ך (1987), עמ' 100; יאיר זקוביץ, רות (מקרא לישראל, 1990), עמ' 107; Kirsten Nielson, Ruth (1997), p. 89. Robert L. Hubbard, The Book of Ruth (1988). נראה שהאחרון חולק על גישה זו בעמוד 248, למרות שהוא מביא אותה כראיה בעמוד 23.

2 ראה רות רבה ז יא; אבן עזרא רות ד ז; מלבי"ם רות ד ז. המלבי"ם מציע הסבר לכך שהנוהג ננטש. אני מעדיפה לראות בנטישה של נוהג קדום אינדיקציה להתדרדרות שהתרחשה במהלך תקופת השופטים, אשר בה התרחשה מגילת רות.

3 לדוגמה: תהילים קב כו; דברי הימים א ט כ.

4 ראה שופטים ג ב; איוב מב יא.

5 ניתן להגיע למסקנה דומה מפסוק המופיע בסופו של ספר שופטים, בו ניתנות לבני בנימין הוראות כיצד עליו להגיע למשכן בשילה. פרטים מעין אלו מזכירים לקורא שבני בנימין אינם מגיעים באופן קבוע לשילה. היות והנחלה שלהם כה קרובה לשילה (ישנם אפילו שפירשו ששילה הייתה בתוך נחלת בנימין), הרי שמבין השבטים היה אפשר להניח שבני בנימין היו אלו שהיו מבקרים במשכן בתדירות הגבוהה ביותר. ניתן להסיק כי מעט מאוד אנשים באומה בכלל ידעו כיצד להגיע לשילה.

6 אני סבורה כי ניתן למצוא תמיכה לקריאה זו במדרש רות רבה ז יא: "רבי חנינא פתר קרא בישראל בגו אפיא דישאל לשעבר היו מקלסין הגאולה שנאמר 'זה א-לי ואנוהו', ועכשיו על התמורה שנאמר: 'וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב' ". הערה זו מביאה את הידרדרות הדתית המהירה של האומה שהתרחשה לאחר יציאת מצרים כהסבר לכך שהנוהג נשכח. בכך ישנה תמיכה לקריאה שלי המציעה שההידרדרות הדתית לאחר יציאת מצרים מקבילה להידרדרות המהירה שהתרחשה לאחר כיבוש הארץ.

הנעל

מהי מטרת הנעל? האם יש לה משמעות סמלית? באיזה הקשרים אחרים לאורך התנ"ך מופיעה נעל?

ממרבית המקרים בהם מופיעה נעל עולה כי ייתכן שלנעל תפקיד הקשור לקבלה או נטישה של בעלות על רכוש.¹¹ הליכה על אדמה מדגימה בעלות,¹² והנעל משמשת בוודאי כמייצגת את הפעולה של דריכה על קרקע.¹³ מכאן נראה ששליפת הגואל את נעלו מסמלת את נטישתו את זכותו לקנות את אדמת אלימלך. ישנם חוקרים המציעים את האפשרות שהנעל מסמלת גם את הזכות לקניין אישה.¹⁴ ייתכן והנעל מרמזת לשניהם, לאישה לקרקע. כפי שאמרנו בשיעורים קודמים, שני הרעיונות משמשים בערבוביה בהקשר של גאולה.

האבן עזרא, בסגנון המעשי האופייני לו, סבור שהנעל היא החפץ המשמש בעסקאות, פשוט מכיוון שמדובר בפרט נוח המצוי בנגישות מתמדת.¹⁵ אפשר ורעיון זה הוא העומד בבסיס קטע מרתק בתרגום על פסוק זה:

וכהא מנהגא בעדנא די מלקדמין מתנהגא בישראל בזמן דשקלן וטרן ופרקן ומחלפן חד מן חבריה ומקיימן כל מדעם וטלע גבר ית נרתק יד ימיניה ואושיט ביה קנין לחבריה... ואמר פרוקא לבועז אושיט ידך לקנינא וקני לך וטלע בועז ית נרתק יד ימיניה וקניה ליה.

(-מנהג זה היה נוהג לפני ישראל: בזמן שנשאו ונתנו וגאלו והחליפו אחד עם חברו ומקיימים כל דבר, ושלף איש את נרתק יד ימינו, והושיט בו קניין לחברו... ואמר (הגואל) לבעז: הושט ידך לקניין וקנה

לך, ושלף בעז את נרתק יד ימינו וקנה לו).
(תרגום רות ד: ז-ח)

התרגום מחליף את הנעל בכפפה. מכאן עולה שאין חשיבות עקרונית לנעל. במקומה יש פריט נפוץ אחר המשמש לקיום הקניין.¹⁶

עם כל זאת, ממקרים אחרים, בהם נעלים נחלצות בתנ"ך, עולה כי השימוש הסמלי בנעל אינו מתרחש רק בעסקאות מסחריות. משה¹⁷ ויהושע¹⁸ מצווים להשיל את נעליהם. בשני המקרים נראה שהשלת הנעלים קשורה לנוכחות אלוקית במקום.¹⁹ ישנם מפרשים המציעים כי הם משילים את נעליהם בכדי שלא תהיה חציצה בין כפות רגליהם והאדמה הקדושה.²⁰ פרשנים אחרים מפרשים שהסרת הנעלים היא מעשה סמלי של הסרת תלות חומרית לפני קבלת הגילוי האלוקי.²¹ על פי קריאות אלו השלת הנעלים נתפסת כמעשה חיובי שאין קשר משמעותי בינו לבין ההתרחשויות במגילת רות.²² אך ניתן גם לראות את הסרת הנעלים כמעשה המסיר את כבודו של האדם, או אף כהסרת הבחירה החופשית של האדם.²³ בכך נמצא הסבר להליכתו היחפה של דוד, חפוי ראש ובוכה כאשר הוא עוזב את ירושלים במהלך מרד אבשלום.²⁴ יהיה בכך גם הסבר לעובדה שהשלת נעלים היא סימן לאבלות.²⁵ בהחלט ייתכן שזהו המצב ביחס לטקס החליצה בו הנעל נחלצת כסימן לבושתו של האיש הממאן לקיים את הייבום.²⁶

ישנן כמה ראיות ארכיאולוגיות ומקראיות לכך שהנעל משמשת כסמל משפטי, במיוחד במהלך עסקאות אשר אינן מתאימות לרוח החוק.²⁷ זהו בהחלט המצב של אדם הממאן

16 נראה שהעניין קשור לסוג הקניין שנעשה, הידוע כקניין חליפין או קנין סודר. ראה על כך בהמשך.

17 שמות ג ה.

18 יהושע ה טו.

19 רעיון זה קיים הלכה למעשה באיסור הכניסה להר הבית במנעל. ראה משנה ברכות ט ה ושמות רבה ב יג.

20 רלב"ג יהושע ה יג.

21 ראה אברבנל, שמות ג ד. בהמשך לגישה זו, מעניין לציין שהנעל משמשת לפעמים כסימן לעושר (שיר השירים ז ב). נראה שפשוטי העם לא יכלו להרשות לעצמם נעלים במהלך חלק מהתקופה המקראית.

22 עם זאת, הנצי"ב מביא הקבלה מפורשת בין משה המשיל את נעליו (אשר לשיטתו קשורה לניתוק מחומריות) לבין טקס החליצה. ראה העמק דבר שמות ג ה; דברים כה:ט.

23 ראה: Robert L. Hubbard, The Book of Ruth (1988), p. 251.

24 שמואל ב טו ל.

25 ישעיהו כ ב-ד; יחזקאל כד טו-כד.

26 חיזוק לנקודה זו ניתן למצוא בשם המבזה שניתן לחולץ: "בית חלוצ הנעל". ראה גם Calum M. Carmichael, "A Ceremonial Crux: Removing a Man's Sandal as a Female Gesture of Contempt," JBL 96 (1977), pp. 321-36.

27 ראה מאמרו המכונן של שפיזר "Of Shoes and Shekels," BASOR 77 (1940), pp. 15-20. כהוכחה נוספת לתיאוריה זו מקבל שפיזר את הגרסה היוונית לדברי הפרידה של שמואל בשמואל א יב ג. על פי הגרסה בתרגום השבעים (שנמצאים לה תימוכין בן סירא מו יט) שמואל שואל מיד מי הוא לקח שוחד או זוג נעליים. על פי קריאה זו שמואל מצהיר שהוא מעולם לא היה מעורב בעסקאות מפקקות.

ספרותי מספק לשימוש במילה "תמורה" במגילת רות. רוברט האברד מציע בפשטות שתמורה היא מילה משלימה לגאולה, שתי המילים מופיעות בכדי להסביר כי העסקה הושלמה במלואה. Robert L. Hubbard, The Book of Ruth (1988), p. 249.

11 ראה תהילים ס; קח י. ראה גם פירושו של החזקוני לדברים כה ט.

12 ראה בראשית יג ז; יהושע א ג, ברות רבה ז יא ישנו דיון בשאלה האם ההליכה היא פעולה באמצעותה מתבצע קנין בשדה. ראה גם בבא בתרא ק ע"א; בראשית רבה מא י.

13 בתעודות נוזי ישנו ביטוי המתאר אישור של עיסקאות נדל"ן. נאמר על אדם שהוא "הרים את כף רגלו מהקרקע" והניח את כף הרגל של האדם האחר עליה". ראה: Ernest R. Lacheman, "Note on Ruth 4, 7-8," JBL 56 (1937), pp. 53-56.

14 קלום קרמייקל מצטט את גסטר המציין כי בערבית אישה (נשואה) נקראת לפעמים בהשאלה נעל. מלבד הפסקה הדנה בחליצה, אין זכר למשמעות זו בתנ"ך. הסקת המסקנה משני קטעים אלו כי הנעל מסמלת את האישה מובילה לטיעון מעגלי, שכן ברור שקטעים אלו בונים אחד על השני בדרכים רבות. משום כך אינני סבורה כי תיאוריה זו משכנעת. ראה: Calum M. Carmichael, "A Ceremonial Crux: Removing a Man's Sandal as a Female Gesture of Contempt," JBL 96 (1977), p. 323; T. M. Gaster, Myth, Legend, and Custom in the Old Testament (New York: Harper, 1969), pp. 449-50.

15 ראה גם בבא מציעא מז ע"א שם מופיע דיון בנוגע לפריטים בהם ניתן להשתמש בעסקה מעין זו. דיון זה אף הוא נמנע מלהעניק משמעות מיוחדת לנעל.

מכף רגלו של הגואל.³² דבר זה מייצר מקבילה משכנעת ביותר לטקס החליצה, בו נעלו של היבם נחלצת על ידי האלמנה.³³ בסופו של דבר, גם אם נושא הפועל הוא אכן הגואל, העובדה שזהותו נותרת עמומה מכינה אותנו לכך שהוא יעלם בקרוב מהעלילה. ואכן הגואל, לאחר שהוא מסרב באופן רשמי לקיים את חובות הגאולה, נפרד מהסיפור ואינו מוזכר שוב.

האפשרות השנייה היא שהנעל שייכת לבועז. זוהי המסקנה של המדרש לעיל (ובנוסף אליו כל שאר המקורות בהם דנים חז"ל בעניין).³⁴ הם מסיקים כי מדובר בקניין חליפין.³⁵ בעסקה מעין זו, הקונה הוא תמיד זה שנותן למוכר חפץ בכדי שהוא יוכל להעביר את הבעלות.³⁶

העמימות בנוגע לבעליה של הנעל יצוקה בעומק יסודות הסיפור ונראה שבאותה עמימות טמון עצם הרעיון של המגילה. המדרש לעיל מביא מספר דוגמאות אחרות של סיפורים בהם ישנה עמימות. כמו במקרה שלנו עם הנעל, בשני המקרים הראשונים המדרש סובב סביב שאלת הבעלות של פריט לבוש:³⁷

ודכוותה 'ויתפש אחיה בשלמה החדשה וגו' (מלכים א יא). שמלתו של מי? רב ולוי: חד אחר שמלתו של ירבעם, וחרינא אמר שמלתו של אחיה. א"ר שמואל בר רב נחמן: מסתברא כמאן דאמר שמלתו של אחיה, שדרך הצדיקים להיות קורעים בשעה שמחלוקת במלכות בית דוד. ודכוותה 'ויסב שמואל ללכת ויחזק בכנף מעילו ויקרע' מעילו של מי?³⁸ רב ולוי, חד אמר מעילו של שאול, וחרינא אמר מעילו של שמואל, ומסתברא כמ"ד כנף מעילו של שמואל שדרך הצדיקים להיות קורעים בשעה שאין נטיעתן משבחת. (רות רבה ז יא).

מדוע המדרש מתייחס לשני סיפורים הללו כמקבילות לסיפור שלנו? או ליתר דיוק, מה המשותף לסיפורים על נעלו של בעז, שמלתו של אחיה ומעילו של שמואל? בכל אחד מהמקרים הללו, לפריט הלבוש ישנו תפקיד סמלי.

³² דבר זה פחות סביר שכן נראה שהסיומת של המילה "נעלו" מתייחסת לנושא של הפועל הקודם "וישלף", מכן נראה שזה ששלף את הנעל הוא גם הבעלים של הנעל.

³³ דברים כה ט.

³⁴ ראה גם בבא מציעא מז ע"א.

³⁵ הגמרא בבא מציעא מז ע"א רואה בסיפור זה מקרה קלסי של קניין חליפין (שנקרא גם קניין סודר, בגלל הגלימה או הסודר שמשמש בו בהרבה מקרים בעסקה). ראה רמב"ם הלכות מכירה פרק ה הלכה ה; רש"י רות ד ז. רס"ג (רות ד ז) מציינ שזהו השימוש הראשון בקניין מעין זה, וכי בועז ייסד אותו.

³⁶ עניין זה ניכר מקריאת התרגום של רות ד ח: "ואמר פרוקא לבועז אושית ירך לקנינא וקני לך וטלע בועז ית נרתיק יד ימיניה וקניה ליה".

³⁷ במדרש ישנה דוגמא שלישית, אך לא נראה שהיא קשורה לסיפורים האחרים. שם אין פריט לבוש ולא נראה שהפסוק מכיל דו-משמעות לשונית. מסיבות אלו לא אבחנו את החלק האחרון של המדרש במהלך הדיון על פסוקים בעלי דו-משמעות.

³⁸ המדרש לא מתייחס לדו-משמעות נוספת בפסוק: למי מתייחס הפועל "ויקרע"? דו משמעות נוספת מצוי גם בפסוק שלנו. לא ברור למי הנעל שייכת ולא ברור מי הוא זה ששולף את הנעל.

לקיים את מצוות הייבום. במקרה של חליצה, הנעל מרמזת לכך שלמרות שמדובר בטקס הלכתי, הרי שאין זו מטרת ההלכה. אפרים אביגדור שפיזר מצא עדויות בתעודות נוזי לשימוש בנעלים כסמל משפטי. בשני המקרים נעליים ניתנות כתשלום סמלי המאשר עסקה משפטית יוצאת דופן. ייתכן שהן גם מאפשרות עקיפה של חסמים משפטיים.²⁸ תימוכין לשימוש מעין זה בנעל ניתן למצוא בפסוקים בספר עמוס (ב ו; ח ה), אשר מדברות על מכירת אביון בעבור נעלים. הגם שישנה אפשרות משפטית למכור עני לעבדות, הרי שלא מדובר במעשה מוסרי, אלא בעושה של אדם אחר. ניתן להבין כי השימוש בנעל במהלך המכירה הוא רמז לחוסר המוסריות הכרוך במעשה, המכירה אומנם חוקית אך הנעל מעידה על חוסר הבושה של העוסקים בדבר.

התפקיד המשפטי של הנעל מעלה הקשר חדש בו ניתן להבין את השימוש בנעל במגילת רות. אפשר והנעל משמשת בפרק הרביעי של המגילה כהוכחה להחלטה הלא מאוד מוכבדת של הגואל לוותר על זכותו לשאת את רות.²⁹ העברת הזכויות לבעז אומנם חוקית, אך בהחלט לא מדובר בתוצאה הרצויה, או לסיוע לו אנו מצפים בסופו של הסיפור.

של מי הנעל הנחלצת?

וַיֹּאמֶר הַגָּאֵל לְבִעֵז קְנֵה לְךָ וְיִשְׁלַף נְעָלוֹ. (רות ד ח).

למי מתייחס הפועל "וישלף"? האם הנעל שייכת לגואל או לבועז? חז"ל דנו בנושא זה:

ויאמר הגואל לבועז קנה לך וישלף נעלו. נעלו של מי? רב ולוי: חד אמר נעלו של בעז, וחרינא אמר נעלו של גואל. נראין הדברים כמאן דאמר נעלו של בועז, שדרך הלוקח להיות נותן ערבון.³⁰ (רות רבה ז יב).

הבה נשקול את שתי האפשרויות. ייתכן והנעל שייכת לגואל.³¹ התחביר של הפסוק, בו הגואל הוא הדובר מטה מעט את הכף לבער קריאה זו. מאפשרות זו עולה כי הגואל שולף את נעלו שלו כאקט סמלי לכך שהוא מוותר על זכותו לשדה (וגם) על זכותו לשאת את רות לאישה. מעשה זה מזכיר את מעשיו של אדם העובר חליצה אשר נעלו נחלצת כאשר הוא מסרב לקיים את הייבום.

גם אם הסיפור מדבר על נעלו של הגואל, הרי שהטקסט נוצר בחובו את האפשרות שבעז הוא זה ששולף את הנעל

²⁸ Of Shoes and Shekels," BASOR 77 (1940), p. 17. לירות זאת פרדריק בוש מפקק ביכולתנו להגיע למסקנות מתעודות נוזי. הוא מציינ שטקסטים אלו קשים ביותר להבנה. Frederic W. Bush, Ruth, Esther (1996), p. 235.

²⁹ תיאודור ה. גסטר מפקק בקשר זה, הוא סבור שבמגילת רות הדגש הוא על שלפת הנעל שלא כבתעודות נוזי.

³⁰ ראה גם בבא מציעא מז ע"א.

³¹ זוהי הקריאה על פי העיבוד הלוקיאני של תרגום השבעים, המכיל משפט נוסף בפסוק: "וישלף נעלו ונתנה לבועז". על פי הוולגטה הגואל מצווה על בועז להרים את הנעל (יש לשער שהגואל שלף אותה).

בעוד מסקנת המדרש היא שתפקיד הנעל הוא לסמל את העסקה, הרי שבשני המקרים האחרים הלבוש משמש כסמל למחלוקות בעלות חשיבות לאומית הנוגעות למלוכה. במהלך אינטראקציה רבת חשיבות (והרת אסון) בין אחיה לירבעם נחלקת ממלכת בית דוד. בסיפור על שמואל ושואל, הלבוש משמש כסמל לקריעת המלוכה משואל. אפשר והמדרש יוצר את ההשוואה המשולשת בשביל לרמוז למשמעות דומה בסיפור שלנו. הקטע שבו בעז שולף את נעלו ונותן אותה לגואל מסמל אירוע בעל חשיבות לאומית. באותו רגע הגואל מאבד את זכותו להיות חלק משושלת המלוכה, ואילו בועז קונה זכות זו.

יתרה מכן ראוי לציין כי בשני המקרים האחרונים מסקנת המדרש היא שהדמות אשר הייתה בעלת פריט הלבוש היא דמות הצדיק, דמות אשר ניתן לראות את תשומת ליבה והדאגה המוצדקת שלה מתוך מעשה סמלי שהיא עושה. למרות שהמדרש לא קורא לבעז צדיק, הרי שמסקנת המדרש היא שנעלו של בועז היא זו שמשלפה. ניתן להסיק מכאן שהמדרש מתכוון לרמוז לכך שבעז הוא דמות של צדיק. בעז משתלט על המצב, ומתוך להיטות וחסד שולף את נעלו במהירות על מנת לקדם את מהלך העניינים לקראת הסוף הטוב.

סדרת שיעורים זאת מוקדשת לזכרה של אמי מורתי, נעמי רות ז"ל בת אהרן שמחה הי"ו, אישה שהתאפיינה במסירותה הבלתי-מתערערת של נעמי למשפחה, וחוסר אנוכיותה ונדיבותה יוצאי הדופן של רות.

אשמח לקבל שאלות והערות: yaelziegler@gmail.com

* * * * *
* כל הזכויות שמורות לישיבת הר עציון ולד"ר יעל ציגלר, תשע"ג *
* עורך: ישי גלזנר *
* * * * *
* בית המדרש הוירטואלי שליך ישיבת הר עציון *
* האתר בעברית: <http://www.vbm-torah.org/vbm> *
* האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org> *
* * * * *
* משרדי בית המדרש הוירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5 *
* דוא"ל: YHE@etzion.org.il *
* * * * *